

III RIIGIKOGU

6. istungjärk. Protokoll nr. 149 (2).

1928.

III Riigikogu koosolek 27. aprillil 1928
kell 10.

Kokku on tulnud 87 Riigikogu liiget.

Valitsuse looשים: Riigivanem **J. Tõnisson**, sõjaminister **N. Reek**, siseminister **J. Hüner-son**, välisminister **H. Rebane**, rahaminister **A. Teetsov**, kohtuminister **T. Kalbus**, haridusminister **A. Möttus**, teedeminister **A. Kerem**, põllutöominister **O. Köster**, tööhoolekandeminister **K. Soonberg**.

Päevakord:

1. Maaseaduse täiendamise ja muutmise seaduse täiendamise seadus — O. Gustavson'i ettepanek.

2. Maaseaduse täiendamise ja muutmise seaduse täiendamise seadus — J. Fuks'i ettepanek.

3. Sisseveo üld- ja minimaaltollitariifide maksmapanemise seadus — III lugemisel.

4. Tullitikkude valmistamise ja müügi seadus — rahaasjanduse komisjoni ettepanek.

5. Tempelmaksu seadus — II lugemisel.

Koosolekut juhatab abiesimees **R. Penno**.

Sekretäri kohal abisekretär **O. Liigand**.

Koosolek algab kell 10.30 min.

1. Päevakorra täiendamine. Juhataja **R. Penno**: Avan Riigikogu koosoleku. Päevakorda võetakse nähtava enamusega rkl. Sprenk'i (tp) ettepanekul esimeseks punktiks komisjonide täiendavad valimised.

2. Komisjonide täiendavad valimised. Nähtava enamusega valitakse: eelarve-komisjoni rkl. H. Martinson'i asemele rkl. Pesur (tp); maakomisjoni rkl. Saare asemele rkl. Fuks (as).

3. Maaseaduse täiendamise ja muutmise seaduse täiendamise seadus — O. Gustavson'i ettepanek. **O. Gustavson** (stp): Eile tegin analoogilise seaduseelnõu kohta ettepaneku, anda eelnõu üldkomisjoni. Ettepanek kukutati läbi. Samuti kukutati läbi rkl. Oja' poolt tehtud ettepanek, anda eelnõu maakomisjoni. Arvan enne kui pärast, et

käesolev seaduseelnõu on kõigepealt juriidilist laadi. Et aga arusaamatusi ära hoida, teen ettepaneku, see seaduseelnõu anda maakomisjoni. Sellejuures aga leian tarvilikuks tähelepanu juhtida kahele asjaolule: 1) et maakomisjon ei viivitaks küsimuse arutamise ja 2) et maakomisjon oma algatusel, enne kui seaduseelnõu tuleb Riigikogusse I lugemisele, annaks ta läbivaatamiseks üldkomisjoni.

K. Päts (põl): Austatud Riigikogu liikmed! Meil on täna päevakorras üksteise järele kaks seaduseelnõu, mis oma sisu poolest täiesti analoogilised. Ma ei tahaks puudutada nende seaduseelnõude sisu eraldi, mis nad tegelikult anda võiksid neile, kelle kasuks kavatsetakse neid seadusi muuta. Tahaksin nende puhtjuriidilise külje peale tähendada, mis neil mõlemil seadusel omane on. Meil ei ole siin muuga tegemist, kui katsega Riigikogu poolt muuta kohtu ja administratiivvõimude poolt senimaksitud seaduste põhjal tehtud otsuseid. Käesolevates seaduste kavades on otsekohe öeldud, et nendega muudetakse teatud paragrahvid ja kõik need otsused, mis nende paragrahvide põhjal enne käesolevaid muutmise seadusi tehtud. — Mis on see sisuliselt? Tahetakse muuta maksitud seadused ja ühtlasi kõik otsused, mis kohtud maksitud seaduste põhjal enne nende muutmist teinud. (Vahelhüüe.) Just nii on. Niisugusel korral võtame meie kohtutelt ära selle iseseisvuse, mis igas õiguslikus riigis kohtul peab olema. Kohtu ülesanne seisab selles, et maksva seaduse järgi otsuseid teha, ja kohtute iseseisvus ja rippumatus avaldub selles, et ükski õiguslik võim ei või kohtu otsust tühjaks teha. Kui meie aga üksteise järele sarnaseid seaduseelnõusid välja anname ja vastu võtame, siis astume seega neist võimupiiridest üle, mis Riigikogule Põhiseadusega antud. Riigikogu võib seadusi anda, nende seaduste põhjal teevad nii täidesaatev võim, kui kohus oma otsuseid. Riigikogule ei ole aga antud meie Põhiseadusega, ega ole seda ka teistes õiguslikkudes riikides, õigust kohtuotsuseid, mis maksvate seaduste põhjal tehtud, tagantjärele muuta. Seadusi võib tühjaks tunnustada, aga otsuseid, mis nende põhjal tehtud, ei või ükski seadusandlik kogu muuta. Talitab ta aga sarnaselt, astub ta võimupiiridest üle ja siis ei ole ta enam kitsastes piirides seadusandlik kogu, vaid ta on kogu, kes

enese kätte võtab kõik riikliku võimu funktsioonid, nii valitsuse, kui ka kohtute omad. Kui öeldakse mulle vastu, et seda ei ole tahetud siin teha, siis ma võin mõlematest seadustest need paragrahvid ette lugeda. Ühes on öeldud, et Maaseaduse § 4. kaotab maksu- vuse. See tähendab, et kui käesolev seaduseelnõu vastu võetakse, kaotab see paragrahv maksu- vuse, kuid seni on ta maksev olnud. Tagantjärele öeldakse: kõik võõrandamise lepingute tunnustamise otsused, mis tehtud Maaseaduse § 4. alusel pärast 15. juunit 1925 — meil on 1928. a., see tähendab kolm aastat tagasi — tühistatakse, kui nende otsuste alusel maade kinnistamine kuni käesoleva seaduse maksmahakkamiseni ei ole teostatud. Ma arvan, et see ei lähe. Ma ei vaidleks selle vastu, kui tahetakse mingisugust seaduseelnõu komisjoni anda, kui see seaduseelnõu kokku- kõlas on Põhiseadusega, aga ma arvan, et Riigikogu peaks kümneaastase tegevuse järele ometi oma kompetentsi kohta selgusele olema jõudnud, ja mitte niisugust seaduseelnõu ilma- asjata komisjoni andma, kui meie ei taha oma kohtute kompetentsi rikkuda, vaid Põhi- seadust tahame austada. Mina isiklikult hää- letan selle ettepaneku vastu — see seadus- eelnõu komisjoni anda. (Chr. Kaarna, tüer: Ei see küll ei lähe.)

J. Fuks (as): Rkl. härra Päts tähendas, et seaduseelnõud on analoogilised, sellepärast võtan ettepaneku kohta sõna. Asjalugu seisab selles, et ei ole tahetud tühistada neid otsu- seid, mis juba jõusse astunud ja mille põhjal kohad kreposteeritud. Neid kohti on Uulu- Surjus 7. Küll on aga mõned kohtuprotsessid pooleli ja need tuleksid lahendada. Riigikohus on kahesugusel arvamisel. Kui 1925. aastal Maaseaduse muutmise ja täiendamise seadus vastu võeti, oli Riigikogu arvamisel, et ainult need saavad kohad tagasi, kes olid kohad ost- nud kreishauptmanni loaga ja neid kasutama asunud enne 25. okt. 1919. Riigikohtu osakonnad ei ole ka ühisel arvamisel. Üks Riigikohtu osakond otsustab ostjate kasuks, teine — tsiviilosakond — on aga teist- sugusel arvamisel ja annab asja põllutööminis- teeriumile tagasi. Põllutööministeeriumi juris- konsult ütleb, et ei tea, missugust teed käia: üks otsustab nii, teine teisiti. Ühinen härra Gustavson'i ettepanekuga, et anda küsimus maakomisjoni ja maakomisjonist üldkomisjoni kaalumiseks. Komisjonides võib selle üle vaielda. Esitatud seaduseelnõuga ei taheta kohtu poolt tehtud otsuseid tühistada, vaid tahetakse asja lahendada, sest ükskord peab ometi selgusele jõudma.

O. Gustavson (stp): Ma leian, et praegu üldse tarbetu on selle küsimuse üle kõnelda sisuliselt. Kui härra Päts arvab, et käesolev küsimus sisuliselt väärrib põhjalikku kaalumist, siis ei saa teha järeldust: seadus- eelnõu tuleb pikema jututa tagasi lükata. Põhjalikult saab küsimust kaaluda mitte Riigi- kogu pleenumis, vaid komisjonis. Härra Päts mõistis hukka, ja härra Riigivanem kiitis ta arvamise heaks, et ei tohi tühistada tehtud otsuseid. Ma arvan, kui soovitakse seda vourust Riigikogu liikmetele, siis peaks see olema kohustav ka Vabariigi Valitsusele. Prae- gune valitsus on esitanud Riigikogule asutuste-, kogukonna- ja erarendimaade korraldamise sea- duseelnõu. Selles seaduseelnõus on kolm pa- ragrahvi, mis kõnelevad sellest, et terve rida otsuseid, mis popside maakorraldamise asjus tehtud praegumaksva seaduse põhjal, ümber otsustatakse. (K. Päts, põl: Sellest meie räägime ka, härra Gustavson.)

Juhataja **R. Penno**: (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on rkl. Gustav- son'i ettepanek vastu võetud.

4. Maaseaduse täiendamise ja muutmise sea- duse täienda- mise seadus — J. Fuks'i ette- panek.

J. Fuks'i (as) ettepane- kul otsustatakse näh- tava enamusega anda seaduseelnõu maako- misjoni.

5. Sisseveo üld- ja minimaal- tollitariifide maksmapane- mise seadus — III lugemisel. (Tekst III Rk. 6. istungj. pr.pr. lisades, vaata sisukord.)

Rahaasjanduse ko- misjoni aruandja **M. Laarman**.

Seaduseelnõu võe- takse nähtava enamus- sega muutmata vastu III lugemisel ja lõpu- hääletamisel.

6. Tullitikkude valmistamise ja müügi sea- dus — I luge- misel.

Rahaasjanduse ko- misjoni aruandja **E. Sulg**: Tikumonopoli kü- simus ei ole uus küsimus, see on juba pikemat aega päevakorral olnud. Algu- ses ei pakkunud väljavaated selle küsimuse lahendamisel mitmel korral seda, mida tarvi- likuks peeti, kuid viimasel ajal on läbirääki- mised sedavõrt edenened, et on soodsam pak- kumine Rootsi tikustrusti poolt tulnud. Pea- asjalikult tuleks siin märkida finantseerimise küsimust, tähendab, Rootsi tikustrust maksab 3 miljonit ühekordselt ainumüügi ja ainu-

valmistamise õiguse eest, kuna peale selle Rootsi tikustrust on kohustatud soodsate protsentidega ja soodsa väljalaske kursiga korraldama 7-miljonilise laenu. Neile ettepanekutele põhjenedes sõlmis Vabariigi Valitsus pärast jõulut Rootsi tikustrustiga lepingu, mille Riigikogu pidi kinnitama. Lepingu kava oli mitmel korral rahaasjanduse komisjonis kaalumisel, ja rahaasjanduse komisjon omalt poolt avaldas terve rea soove, mida sooviti näha lepingus parandustena. Vastavalt neile soovidele astus valitsus vahekorda Rootsi tikustrustiga ning on saadud kokkulepe terves reas küsimustes. Üldse ei taha ma siin Riigikogu liikmete aega raisata lepingu sisu läbivaatamise juures, kuna küsimus on ajakirjanduses, samuti komisjonides pikemat aega kaalumisel olnud, ja üksikasjalik kava on kõigile seega teada. Peatuksin ainult üksikute küsimuste juures, mis käsitavad lepingu täiendamist ja muudatusi esialgses kavas. Siin oleks ära märkida kõrgendatud aktsiis; kuna see esialgses kavas oli 12 miljonit, on nüüd tingimisel, et läbimüük kodumaal teataval summal püsib, aktsiisimaks tõstetud 15 miljoni peale.

Edasi on lahendatud tiku kvaliteedi küsimus, mis esialgu oli lahtiseks jäetud ja mida tarvilikuks peeti, et see peab tarvitajate huvides lahendatama. Selle küsimuse lahendamiseks on ette nähtud komisjon, kes koosneb trusti kui ka valitsuse esindajaist ja ühest erapooletust eesistujast, kes neid küsimusi lahendavad. Ja vaevalt on uskuda, et teistsugust moodust selle küsimuse lahendamiseks võimalik leida.

Edasi oli esialgu kuulda arvamisi, et haavapakkude väljaveo juures võib tulla arusaamatusi. Lisaleping on seda küsimust ka puudutanud ja seal on ette nähtud, et kui valitsus tarvilikuks peab haavapakkude väljaveotolli küsimust lahendamisele võtta, siis astub valitsus trustiga vahekorda ja kuulab ära, mis trust teatud kava kohta ütleb. See ei tähenda aga seda, et valitsus trustist ärarippuv oleks. See tähendab, et kui valitsus on trustiga vahekorda astunud, siis valitsus, kui tal mõnesuguseid kavatsusi on, kuulab trusti seisukohad ära, mida loomulikuks tuleb pidada, kui valitsusel trustiga teatud lepinguline vahekord on sõlmitud.

Edasi, mida tähtsamaks võiks nimetada, on tiku ekspordi küsimus, mis kahtlemata suure tähtsusega. Siin peab tähendama, et valitsusel ei ole korda läinud täiel määral oma nõudmist läbi viia, mis kavatsusel oli, kuid siiski on kokkuleppele jõutud, et esimese kolme aasta jooksul eksport 50% suurem on, tähendab 90 miljonit topsi saab olema. Pärast kolme aastat sünnib eksport endistel alustel.

Siin on veel ette nähtud, mis varem puudus, et arusaamatused, mis võivad tekkida valitsuse ja trusti vahel, lahendatakse Eesti kohtutes. Rahaasjanduse komisjon neid küsimusi läbi kaaludes ja põhjalikult selgitades ühines üldiselt valitsuse poolt ettepanud kavaga, tehes selle juures vähemaid redaktsioonilisi parandusi. Suurematest parandustest võiks nimetada parandust § 22. juures, kus täpsemalt ära tähendati, missugustel alustel ja kes õieti on õigustatud saama kahjutasu monopoli sisseadmisel ja selle trusti kätte andmisel. Siin on fikseeritud, et need tööstused on õigustatud kahjutasu saama, kes ei ole ühinenud seni trustiga ja kelle tööstused 29. veebruariks k. a. olid töökõlbulikkude sisseadetega varustatud.

Vastuvaidlusi tekkis ka § 25-da kohta, kus rkl. Oinas tõi ette, et see paragrahv oleks pidanud olema seaduse teises osas, mis ära määrab need kohustused, mis alustel peab leping sõlmitama. Selle juures peab aga tähendama, et lepingu kava, milles need aktsiisi küsimused on lahendatud, on kõigile Riigikogu liikmetele materjalina kätte saadetud ja selle tõttu vist kukub rkl. Oina väide ära, kuna selle aktsiisi küsimuse lahendamine selles korras on kõigile Riigikogu liikmetele teada.

Veel oleks siin tähendada § 24. juures, mis Riigikogu liikmetele välja jaotatud, et siia on trükiviga sisse tulnud, nimelt: sõna „kohtutes“ asemel on tarvitatud sõna „koh-tades“. Ma palun Riigikogu liikmeid seda ära märkida ja lugeda sõna „kohtades“ asemel „kohtutes“. Rahaasjanduse komisjoni nimel teen ettepaneku, käesolev seaduseelnõu I lugemisel vastu võtta.

A. Oinas (stp): Lugupeetud Riigikogu liikmed! Käesolev seaduseelnõu toob põhjaliku muudatuse meie tikutööstuse õiguslikku olukorda, seades sisse riigimonopoli 28 aasta peale sel kujul, et selle monopoli teostamine antakse Rootsi tikustrusti kätte.

Mina ei saa alguses seda märkimata jätta, et viis, kuidas seda seaduseelnõu Riigikogus tahetakse Riigikogu enamuse ja Vabariigi Valitsuse poolt läbi viia, õige ei ole. Riigikogule on jäetud ainult kolm päeva aega selleks, et käesoleva seaduseelnõu kohta seisukohta võtta. Kaks päeva oli seaduseelnõu komisjonis; sellest oli loomulikult liiga vähe selleks, et komisjonil oleks võimalik olnud seaduseelnõu kohta põhjalikku seisukohta võtta. (J. Laidoner, põl: Kolm kuud oleme rääkinud!) Ei ole. Eelleping sõlmiti kaks kuud tagasi, mitte kolm. See eelleping anti läinud kuul salase materjalina rahaasjanduse

komisjoni liikmetele kätte. Peale selle, kui rahaasjanduse komisjoni enamuse võttis eitava seisukoha eellepingu kohta, asus valitsus eellepingu parandamisele. Parandused, mis on eellepingus tehtud, samuti kogu seaduseelnõu anti komisjonile kätte alles kolm päeva tagasi.

Sarnase tähtsa seaduseelnõu seletuskiri oleks pidanud olema põhjalik selles mõttes, et seal oleksid esitatud olnud vastavad kalkulasioonid ja andmed, mis valitsuse seisukoha põhjendavad, ja peale selle ülevaated teistes riikides sisseseatud analoogiliste tikumonopolide kohta. Midagi sellesarnast seletuskirjas ei ole. Seletuskirjas on mõne sõnaga mõned üldised asjaolud ette toodud, kuid mingisugust võrdlevat materjali ega kalkulasioone seletuskirjas ette ei ole toodud. Sel kombel vaevalt kuskil parlamendis otsustatakse nii suure tähtsusega seaduseelnõusid. Alles komisjonis viimase liikmete nõudmise peale esitati, näiteks, riigikontrolli rahandusosakonna peakontrolöri kalkulasioonid tiku-hinna kujunemise kohta.

Komisjoni enamuse vaatas asja peale sellelt seisukohalt, et valitsus on tikustrustiga kokku leppinud ja asjas enam midagi muuta ei ole. Kõik parandused, mis opositsiooni poolt ette toodi, kui neil polnud käega katsutavat redaktsioonilist vajadust, lükati kaalumata tagasi. Mingisuguseid suuremaid sisulisi muudatusi vastu ei võetud.

Sotsialistlik rühm ei eita seda, et praegune olukord Eesti tikutööstuse alal, kus Rootsi tikustrusti käes on tegelik monopol, mille juures riik saab ainult 3 miljonit senti aktsiisi, täiesti lubamatu on. Kuid esitatud seaduseelnõu ei ole küllalt otstarbekohane, et võiks ta poolt olla.

Vabariigi Valitsuse seletuskirjas on öeldud, et Rootsi tikustrusti poolt tehti juba paar aastat tagasi valitsusele ettepanek tikumonopoli asjas. Sellega on see küsimus juba paar aastat vana. Täheandab, juba siis oli võimalus tikustrusti algatusel midagi ette võtta. 2 aastat on mööda läinud ja nüüd alles, kus tikustrust kogu Eesti tikutööstuse on vallutanud, astub valitsus otsustava sammu.

Saksamaal, näiteks, kui selgus, et Rootsi tikustrust hakkab vallutama tikutööstust, asutati seadusandlikul teel sündikaat. Stabiliseeriti olukord, mille juures tikustrustile jäeti võimalus ainult 50% võrra kaasa rääkida. Eestis on aga õige aeg asja korraldamiseks mööda lastud. Ma mäletan, et juba 1926. a. valitsus otsustas tikumonopoli sisse seada. Isegi 1925. a. oli see kõne all. Kuid midagi ei ole tehtud. (K. Päts, põl: Riigikogu oli vastu.) Tikumonopolile? (K. Päts, põl: Sunduslikele sündikaadile oli vastu.) See sun-

duslik sündikaat ... (K. Kornel, rhv: Just niisama taheti teha kui Saksamaal.) Ei, ettepanek, mis endine rahaminister Leo Sepp esitas, oli teisel kujul tehtud. (K. Kornel, rhv: Just sama sunduslik sündikaat.) Ei ole, härra Kornel, ma mäletan väga hästi. Nimi oli küll ühtlane, aga sisu oli teine. Eesti sündikaadi ülesanne oli aktsiisimaksu tõstmine ja ühtlasi ka teenistusevõimaluse kindlustamine. (K. Kornel'i, rhv vahelhüüe.) Ma ei pea seda, kuidas asja Saksamaal korraldati, eeskujulikuks, kuid seal astuti siiski õigel ajal teatavaid samme selleks, et Rootsi tikustrustil võimalus ei oleks kogu turgu oma kätte saada. Meil on aga olukord sarnaseks kujunenud, et Rootsi tikustrust rii-gile oma tingimusi võib ette seada. Antakse lühikene tähtaeg — kaks kuud, olge lahked, andke vastus, kui vastust ei anna, siis loobume lepingust. Lepingus on ette nähtud, näiteks, 3-protsendiline kinnisvara amortisatsioon. On selge, et see liiga luksuslik nõudmine on. Kuid ometi isegi nii lihtsat asja ei suutnud valitsus teisiti lahendada selle tõttu, et enese liiga nõrga tundis olevat. Meile tundub, et valitsus on üldse ennast liiga nõrgaks pidanud. Ka ajakirjanduses on tähendatud mõjuvale abinõule, mis riigivõimul käes on, see on ähvardus riiklikku monopoli sisse seada. On võimalik mõne 10-ne miljoni margaga riigil enesel tikuvabrikut käima panna. Sellest on aga loobunud ettekäände all, et ei võivat kuidagi investeerida tikutööstusse uut kapitali. Kuid seal juures ei mõelda, et see kapital oleks niivõrt kõrget protsenti kandnud, et oleks ära tasunud rohkelt selle kaotuse Eesti rahvamajandusele, mis toob 28 a. kestel Rootsi tikustrustile voolav dividend.

Mis puutub lepingu üksikasjadesse, siis ei ole valitsusel korda läinud välja nõutada suuremat väljaveo kvantumit, kui see oli ette nähtud esialgses lepingus. Valitsusel on korda läinud välja nõutada nelja viimase aasta väljaveo kvantumit ainult kolme aasta kohta, järgmistel aastatel veab Rootsi tikustrust juba 50% vähem tikke välja. Selle tagajärjeks on loomulikult tööliste vallandamine ja mõne vabriku likvideerimine. Meile ei ole ükskõik, kuidas tikutööstus Eestis areneb, sest et tikutööstus ei ole väljast sissetoodud tööala. Tal on Eestis loomulik pind, sest meil on selleks olemas kohane puuaine — haavapuu. On väga kurb, kui meie areneval tikutööstusel tuleviku väljavaated täiesti ära lõigatakse.

Lepingu sõlmimisel oleks pidanud valitsus püüdma tööliste olukorra parandamise eest välja astuda, et nad saaksid reaalpalgale, mis vastaks vähemalt 1922. a. reaalpalgale. Meie arvates tuleks tööliste palku parandada vähe-

malt 30% võrra. Kahjuks on tööliste palgaolude parandamine ette nähtud ainult 10% võrra. Kuna töölistel õige raske on tulevikus Rootsi tikustrustilt palgaolude parandamist välja nõuda, oleks just lepingu sõlmimisel tulnud tööliste palgaolude parandamist selles ulatuses välja kaubelda, et neile oleks kindlustatud vähemalt see reaalne sissetulek, mis oli 1922. aastal, kus elukallidus tunduvalt madalam oli kui praegu. Rootsi trust on osanud enesele võrdlemisi suured tulud kindlustada: 10% puhast dividendi aktsiakapitalilt, rikkalik amortisatsioon selles mõttes, et kinnisvara amortiseeritakse 3%-ga, vallasvara 10%-ga. See on amortisatsioon, mida Eesti tööstus seni ei ole saanud enesele lubada.

Kui kõik need lepingus ja seaduses ette nähtud summad, mis Rootsi trust enesele on välja kaubelnud, kokku arvata, siis on tõsine kahtlus, kas suudetakse kinni pidada valitsuse lubadusest selles suhtes, et tikud ilmuksid siseturule 3 sendiga. Ma luban enesele ette kanda riigikontrolli rahaasjanduse osakonna juhataja poolt kokkuseatud kalkulatsiooni selle kohta, missuguseks võiks kujuneda tikuhind siseturul. Siin on arvatud valmistamise omahinnaks siseturu suhtes, arvates 60 miljonit toosi, 52 miljonit senti. Ühekordse tasu kustutusena on arvatud lepingu järgi 30 miljonit senti, aktsiisimaksudena 12—15 miljonit senti, riigimaksudena on arvatud 32 miljonit senti. Härra rahaminister arvas, et see summa ei ulata üle 20 miljoni sendi. Kui võtame 32 miljonit ja juurde lisame 10% maksuvaba dividendi 40 miljonit ja suur- ning väikekaupmeeste komisjonide tasu 30 miljonit, saaksime 196 miljonit senti. Seega tuleks tikutoos mak. ma siseturul ligemale 3,3 senti. Seega mitte 3 senti, nagu valitsus lubas. Sealjuures palun lugupeetud Riigikogu liikmeid arvesse võtta seda, et väikemüügi protsendiks on võetud ainult 10%. Väikemüüjad teeniks tikupakilt ainult 3 senti. Seni on väikemüüjate teenistus tunduvalt suurem olnud ja ei ole usutav, et väikemüüjad lepiksid 3 sendiga tikupakilt. On ette näha, et väikemüüjad suuremat vaheltkasu võtavad ja siseturul ei tuleks tikud üksiktoosina müügil mitte 3 senti, vaid võib olla 3½ senti ja üksikutel juhtudel isegi 4 senti toos.

Aruandja härra Sulg peatus lühidalt ühe paragrahvi juures, mis teatud juriidilisi kahtlusi üles tõstab, nimelt § 25. Käesoleva seadusega antakse valitsusele volitus seaduse §§ 2.—19. ettenähtud tingimustel Rootsi tikustrustiga lepingut sõlmida. Teiste paragrahvide kohta, mis ulatuvad üle üheksateistkümnenda, andis valitsuse esindaja seletuse,

et need on avalik-õiguslikud normid ja neid võib Riigikogu muuta. Ometi on § 25. sisuliselt lepingusse redigeeritud ja valitsus seob Eesti riiki Rootsi trustiga sõlmitavas lepingus 28 aasta peale selles mõttes, et võetakse aktsiisi 12—15 miljonit senti aastas. Mina tähendasin komisjonis, et § 25 paigutatakse nende paragrahvide hulka, mis on aluseks valitsuse lepingu sõlmimisel. Kui Riigikogu seadusandlikult kindlaks määraks, et 28 aasta jooksul riik aktsiisi võtab 12—15 miljonit, siis on valitsusel alus võtta see punkt lepingusse. Kui aga Riigikogu seda ei ütle, tähendab, jätab omale lahtised käed igal aastal aktsiisi muuta, siis ei ole valitsusel õigust kindlat aktsiisisummat lepingusse võtta. Sellest on vähe, et leping on seaduseelnõu seletuskirja juurde lisatud, vaid Riigikogu peab seadusandlikul teel valitsusele andma vastavad volitused. (Riigivanem J. Tõnisson: Valitsus on eellepingu teinud, lükake see tagasi.) See on vormiline küsimus. (Riigivanem J. Tõnisson: Mitte vormiline, vaid sisuline.) Ma arvan, et valitsus ei saa lepingut sõlmida suuremas ulatuses, kui tal selleks õigust on. (Riigivanem J. Tõnisson: Eellepingut ei või ka teha!) Eellepingut võib teha. (Riigivanem J. Tõnisson: Eellepinguid on õigus teha, vaadake, nüüd on Teie jutt kõik tühine.) Mina seletan, valitsus võib lepingut sõlmida ainult temale antud volituste piirides, nimelt, valitsus võib siis lepinguga kindlaks määrata aktsiisimaksu 28 aasta jaoks, kui Riigikogu seda on seadusandlikult lubanud. Aga Riigikogu ei luba seda. Riigikogu ütleb, et aktsiis on praegu teatavas suuruses, kuid jätab omale õiguse edaspidi aktsiisi muuta. Sellest teen mina järelduse, et aktsiisimaksu käsitav paragrahv peaks lepingust välja jääma, sest see on avalik-õiguslik norm. Seaduses on öeldud, et volitatakse valitsust sõlmima lepingu §§ 2—19 ettenähtud tingimustel. §§ 2—19 määravad juriidilise aluse, mille põhjal valitsus lepingu sõlmib. Paragrahvid peale nende käsitavad avalik-õiguslikke norme, mida võimalik muuta igal ajal. Sellega ei ole Vabariigi Valitsusel juriidilist alust eralepingus öelda enam, kui seadus selleks alust annab.

Ma ei hakka pikemalt peatuma küsimuse juures, sest nii komisjonis kui ka praegusel Riigikogu koosolekul paistab selgesti silma see meeleolu, et — räägite, mis te räägite, meie oleme kokku leppinud, meil on seaduseelnõu valmis ja meie seal midagi ei muuda. Opositsioonil siin pikemalt aega viita ei maksa. Meie teeme sellest olukorrast oma järelduse — meie ei vastuta põrmugi selle eest, mis praegu tehakse.

Üldse ei ole see õige kord, kus ühe päevaga kolmel koosolekul läbi masindatakse sarnane suur küsimus, ilma et oleks kätte antud Riigikogu liikmetele korralikke materjalegi. Meie sarnasest tööst osa võtta ei saa ja peame seda parlamentlikuks korrupsiooniks.

Juhataja **R. Penno**: Rkl. Oinas, ma palun parlamendi kohta niisuguseid ütelsi mitte tarvitada.

L. Johanson (stp): Austatud Riigikogu liikmed! See on üks neist seadustest, kus isegi need, kes selle vaikides vastu võtavad, pead maha löövad. Seda võis märgata rahaasjanduse komisjonis. Ka siin on see tunne, et ei ole õige asjaga tegemist. Selle tunde võttis kokku härra aruandja oma kõnes järgmiselt: alles 28 aasta pärast võime seda küsimust niiviisi otsustada, nagu meie seda õigeks peame. See oli lause, millega lõpetas härra aruandja oma kõne rahaasjanduse komisjonis.

Meie, suveräänse rahvariigi rahvaesindus, võime rahva olulist küsimust otsustada oma südametunnistuse, oma parema arusaamise ja oma arusaamise järgi õigusest alles 28 aasta järele! Kui niisuguste põhjendustega välja tullakse, siis neil, kes ei ole sellesse asjasse lähemalt pühendatud, peavad kahtlused veel suuremad olema kui neil, kes asjasse lähemalt pühendatud.

Kui härra aruandja ütles sarnase lause, siis esitasime küsimused, missugused on need tõsised põhjused selleks, et seda seaduseelnõu vastu kõikide tahtmist tahetakse vastu võtta. Kuid neid põhjusi ei ole teada antud, vaid küsitav on, kas neisse on pühendatud kõik need, kes rühmade ja koalitsiooni sisemise distsipliini pärast on kohustatud ja sunnitud kriisikartusel teisiti otsustama, kui nad seda vaba mõtlemise juures teeksid. Tõenduseks, et siin vaba mõtlemisega enam tegemist ei ole, toome avaliku arvamise. Avalik arvamine kõneles selle seaduse vastu. Parandused ei muuda selle sisu nii, et need arvamisest tarvitseksid ära langeda, mis esile tulid. Kui siin on öeldud teisi sõnu, on võetud teisi seisukohti, siis on see muidugi nende nõupidamiste tagajärg, mis arvatavasti härra Riigivanema enese juhatusel on ära peetud koalitsiooni rühmade esindajate vahel selleks, et distsipliini maksta panna nende rühmade juures ja neid vaikides sundida vastu võtma suurelatuslikku seadust, mis rahva maksukoormat suurendab väliskapitalistide heaks ja rahvast seob selleks 28 aasta peale. Öeldi ka komisjonis, et siin on paratamatusega tegemist. Valitsus on lepingu sõlminud, ei tohi seda muuta, võtame selle seaduse niiviisi

vastu, nagu ta on esitatud, sest olulised paragrahvid langevad lepinguga kokku ja ilma teise pooleta, see on Rootsi trustita, ei tohi meie seda seadust parandada. Nii öeldi siis, kui taheti esitada selle seaduse kohta parandusi. Tähendab, valitsus sõlmis lepingu, ilma et ta enne sellest Riigikogu rühmi oleks informeerinud, nagu seda eelmiste valitsuste ajal nägime. Valitsus müüs ära hulka meie vabrikuid ja Riigikogul ei jää nende rühmade arvates, kes on seotud valitsuse kriisiga ja muude sellega ühenduses olevate küsimustega, muud üle, kui vaikides käed üles tõsta selle seaduse poolt ja täita oma pühalik kohustus.

Selle seaduse sisu juures on palju peatatud ja ta üksikute paragrahvide kohta võib võtta sõna siis, kui ta tuleb teisele lugemisele. Aga mis seadusesse enesesse puutub, siis ta iseloom on sarnane, et ta kuulub teatud jagamise seaduste hulka, millega anti juba raielandid, aktsiad, tööstusettevõtted j. n. e. Kolmas Riigikogu on neid jagamise seadusi rohkesti välja andnud. Nende jagamise seaduste hulka kuulub ka mõisnikkudele tasu maksmise seadus ja teised sarnaseid kohustusi sisaldavad seadused, missuguseid terve rida on vastu võetud. Kui riigikontrolli uskuda, ma usun, teda võib siin uskuda, siis on käesoleva seadusega trustile suur teenistus kindlustatud. Nii vastati härra rahaministrile riigikontrolli esindaja poolt. Nüüd tekib küsimus, millel nüüd järg käes on, mida nüüd jagama tahetakse hakata, mis veel olemas on? (Vahelhüüe paremalt poolt: Tubak!) Tubak, see on enam-vähem sisemise trusti käes. Paber on ka juba trusti käes. Ölu, mida rahvas laialiselt tarvitab, on enam-vähem trusti käes. Nii on meil riigi abil loodud rohkesti truste. Meie rahvale oleks aga väga tarvilik teada, mida siis nüüd jagama hakatakse? Et jagamisest üksikud ring- ja kildkonnad huvitatud on, selle juures ei ole ju kahtlust. See seadus, mis nüüd rahva maksukoormat suurendab, see on üksikute ringkondade ja üksikute inimeste huvides. Rahva keskel saab ja peab ta pahameelt äratama, sest et ta rahva lihasse ja luusse löikab ja rahva silme eest peab tõmbama selle loori, et ta võiks näha, missugust politikat üksikud kapitalistide ring- ja kildkonnad ajavad, jalgade alla tallates rahva elulised huvid ja ära andes nii öelda soolaleiva eest vaese rahva viimased varandused. (Fr. Akel, krst: Kui Riigikogu enamuse selle vastu võtab!) Riigikogu enamuse on seda sunnitud tegema sellepärast, et Riigikogu enamuse kriisi kardab.

V. Grigorjev (vn): Господа народные депутаты! Я только хотел пару

слов высказать по поводу вопроса спичечной монополии с точки зрения Печерского уезда. Монополия эта связана с кредитами, которые пойдут на постройку новой железной дороги „Тарту-Пецери“. Дорога эта для нас крайне нужна. Это один вопрос. Другой вопрос о том...

Juhataja R. Penno: Praegu ei ole arutamisel Tartu-Petseri raudtee küsimus.

V. Grigorjev (vn): По моему этот вопрос связан с вопросом монополии, ибо последствия этой монополии для нашей крайины крайне важны. И потому мы будем голосовать за этот законопроект.

Rahaminister A. Teetsov: Lugupeetud Riigikogu liikmed! Need mõtted, mis meie siin härra Oina ja härra Johanson'i käest kuulsime, neid oleme juba ennem kuulnud rahaasjanduse komisjonis ja ka ajalehtedes. Midagi uut nad meile ei ole andnud. (L. Johanson, stp: Mis on uut üldse ilmas?) Aga mina tahaksin siinjuures tähendada, et siin on nüüd valitsusele teatud etteheited tehtud, mis õigel kohal ei ole.

Esiteks pean ma ütleva, et see lepingu läbiviimine ei ole sugugi nii ülepeakaela kavatsatud, nagu härra Oinas seda seletab. Kaks kuud on sellest möödas, kus eelleping alla kirjutati. See eelleping tehti kohe kõigile teatavaks. Kui ta nüüd viimastel päevadel rutem töötamist nõuab kui varem, siis on see sellest tingitud, et meil tulid teatud parandused teha, mis natukene aega võtsid. Kuid neid parandusi ja ka lepingu sisu on kõigil küllalt ja küllalt aega olnud kaaluda ja sellest oma järeldusi teha. Mina tähendaksin siinjuures ühte asja, et kui eelleping tuttavaks sai, siis heideti just härra Oina ja ka teiste härrade poolt ette, et trust selle hinna juures, 3 senti toos, liiga palju teenib. Nüüd tõendatakse aga, et trust ei tule selle 3 sendiga välja. See näitab, kui kergelt meie ringkonnad, kes niisuguseid majanduslikke küsimusi arutavad, või katsuvad arutada, kui hirmus kergelt ja pealiskaudselt nad seda teevad.

Valitsuse poolt anti kõik kalkulatsioonid, ja kõik alused, mille põhjal need olid tehtud, Riigikogu liikmetele rahaasjanduse komisjonis teada, ja mina isiklikult palusin, et kui kellelgi on teisi kalkulatsioone, siis andku need valitsusele võrdluste tegemiseks teada. Kuid mitte ühtki kalkulatsiooni ei antud meile võrdluseks. Seal ei ole midagi. (J. Vainu, stp vahelhüüe.) Kui Teie ütlete, et meie kalkulatsioon ei ole millelgi põhjendatud, siis kas on Teil tõendus selleks, mille poolest ta põhjendatud ei

ole, või teete ainult sõnu. See üks kalkulatsioon, mis valitsusele teatavaks tehti, kanti ka kohe rahaasjanduse komisjonis ette. (J. Vain, stp: Missugune see kalkulatsioon on? Kas hinnad on kindlaks määratud?) Hinnad on välja kujunenud lepingu alusel ja mina ei näe ette, et seal muudatusi tulla võiks.

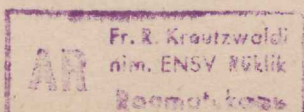
Härra Oinas toonitas mitu korda, et see viis, kuidas see monopolileping on kokku seatud, see alus ei olevat õige, tuleks riigimonopol sisse seada. Meie teame väga hästi, et see on teataval määral härra Oina programmis, kuid selleks, kuidas seda läbi viia, ei ole härra Oina poolt mingisuguseid andmeid ette toodud, mille põhjal võiks seda küsimust kaalumisele võtta.

Mis puutub sellesse, et valitsus oleks pidanud seda tarvitama surveabinõuna tikustrusti vastu, siis kust teab härra Oinas, et seda tehtud ei ole. Ei saa võrrelda meie lepinguid üksikute teiste riikide lepingutega, sest igas riigis valitsevad oma olud ja sellest on ka lepingud tingitud. Meie teame, et Rootsi trustil on teatavad monopoli-õigused ka teistes riikides. Üldse ripub ära iga riigi oludest, kuidas ses suhtes seisukord üksikutes riikides välja kujunenud on. Need kaks kuud ei ole trusti poolt sisse võetud, vaid valitsuse poolt, sest tikuküsimuse lahendamine on isenesest kiire iseloomuga, et mitte sellel alal riigile veel suuremaid kahje tekkida lasta, kui seda seni on sündinud selle tõttu, et see küsimus üldse nii hilja on käsitamisele võetud. Sellepärast on seadusesse võetud § 27, mis üleminekuaja, kuni selts tegelikult ellu kutsutakse, korraldab, ja et riik nende kahe kuu jooksul enam kahju ei saaks.

Härra Oinas heidab ette, et trust on omale kindlustanud suure kasu 10% näol. Ma ei taha öelda, kas see kasu on suur või väike, vaid tähendan, kui vaatame meie pankade tähtajaliste hoiusummade protsente, siis on need ka 10%, ja igal isikul, kellel raha on, on meie riigis legaalne alus teenida 10%. Ei ole öeldud, et see 10% läheb ainult meie rahva taskust, vaid see on seotud ikkagi väljaveo kvantumiga.

Oma programmi tarvitades on härra Oinas ja härra Johanson siin kõvu sõnu tarvitanud, aga ma ei taha selle üle praegu vaielda, vaid niisugused küsimused tulevad lahendada teisel teel.

Lõpuks pean tähendama, et Riigikogule esitatud tulitikkude valmistamise ja müügi korraldamise seaduseelnõu juurde lisatud lisalepingus § 14. on juhtunud väikesed vead. § 14 tuleb lugeda järgmiselt: „Käesolev leping astub jõusse peale selle, kui Riigikogu poolt

on käesolevale lepingule vastav seadus vastu võetud. Ei ole aga kahe kuu jooksul, arvates 29. veebruarist 1928. a. sarnast kinnitust olnud, on STAB õigustatud lepingust taganema.“ Seal on trükitud „nelja kuu jooksul“ kuid õige on „kahe kuu jooksul“.

Aruandja E. Sulg (lõpusõna): Härra Oinas tõi ette, et meie liiga suure kiirusega seda asja otsustame. Vaidlen sellele vastu, sest see küsimus on juba paar kuud rahaasjanduse komisjoni liikmetele teada, ja kui siin räägitakse salasest materjalist, siis härra Johanson tähendas ise komisjonis, et see salane materjal on meie ajakirjanduses väga põhjalikult avaldatud.

Edasi, kõik parandused, mis rahaasjanduse komisjonis tehti sotsialistide poolt, olid seotud otsekohe lepingu muutmisega ja seda peab ka aru saama, sest sotsialistlik rühm ütles juba alguses, et ta on selle lepingu vastu. Ja igaüks, kes teab sotsialistide põhimõtteid, tuleb veendumusele, et see teisiti ei võigi olla.

Mis puutub tööliste palga ja arvu küsimusse, siis on see vildak süsteem, ja võib ainult parteipoliitilisest seisukohast rääkida, et meie peame tööliste palku tõstma ja tööliste arvu suurendama. See ei ole ratsionaalse majapidamise korraldamise viis. Minu arvamise järgi on nii: kui tööstust ratsionaliseeritakse, siis annab see ise võimaluse ka tööküsimust lahendada, mitte aga, et paneme pikema kaalumiseta inimesi juurde. See viib vastupidi-sele tagajärjele. (A. Oinas, stp: Ma rääkisin palkade tõstmisest!—J. Vain, stp: Kui tikke müüma hakatakse, küll me siis vaatame, millised need kalkulasioonid on!)

Mis puutub ekspordi küsimusse, siis niipalju kui mina aru sain, räägitakse, et eksport väheneb. Kui läbi lugeda lepingu teksti, peab ütleva, et eksport esialgu aasta jooksul tõuseb ja pärast seda jääb keskmiselt püsima senise ekspordi piiridesse. (A. Oina, stp vahelhüüe.) Igatahes, härra Oinas, Teie üteldused küll kõige täpsemad ei olnud.

Kui tervelt seda lepingut eitada ja mitte vastu võtta, siis võib olla jätame sellega trusti praegusesse seisukorda ja ta võiks piiramatult ja oma heaksarvamise järgi talitada. Puht majanduslikust seisukohast välja minnes on sarnane seisukord riskantne ja kodaniku seisukohast ei saa seda soovitavaks pidada. Praeguse lepingu puhul on aga kindlad väljavaated, et riik ka tulu saab, kuna ta lepingu mittelsõlmimise puhul ainult pealtvaatajaks jääks.

See oleks härra Oina ütelduste kohta.

Mis puutub härra Johanson'i väljendustesse, nagu oleksin ma tähendanud 28 a.

lepingu kestuse kohta, siis on see tõsi. Ma rääkisin, et praegune seisukord on ebanormaalne ja kui seisukord on ebanormaalne, siis peab seda, kui võimalik, paremaks muutma. Sellest seisukohast olen rahaasjanduse komisjonis rääkinud ja võin seda ka praegu kinnitada. Kui valitsuse seletuskirja vaadata, siis on ka selles tähendatud, et see tee on paratamatult ainukene praegusest olukorrast väljapääsemiseks.

See oleks kõik, mis mul tähendada nende väidete kohta, mis siin ette toodud.

A. Oinas (stp) (fakt. märk.): Kahjuks ei olnud mul võimalik härra rahaministri seletust kuulda. Aga härra aruandja seletusest sain mina nõnda aru, nagu võiks minu sõnu mõista, et riik peaks nagu pealtvaatajaks jääma. Midagi sellesarnast ei tule minu sõnust välja lugeda, vaid just otse vastupidist. Ma seletasin, et riik on seni liiga pealtvaatajaks olnud.

Mis puutub väljaveo kvantummisse, siis kui võtame 5 viimast aastat, nagu leping ette näeb, siis on tikuväljaveo kvantum väikene: 1922. a. — 201, 1923. a. — 349, 1925. a. — 1686, 1926. a. — 1808, 1927. a. — 1832 tonni. Nii on kolme viimase aasta väljavedu olnud suurem, kui 1922. a. oma, 8 kuni 9 korda. Minu seisukoht oli see, et oleks tulnud aluseks võtta 3, aga mitte 5 viimase aasta väljavedu, et tikuproduktisioonis vähendamist ei tuleks.

Juhataja R. Penno: (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on seaduseelnõu I lugemisel vastu võetud kolmepäevase vaheajata I ja II lugemise vahel.

7. P. Baranin'i erakorraline teadaanne o/ü. „Kesk-Kala“ likvideerimise asjas.

P. Baranin (vn) (erak. tead.): В 1924 году было основано кооперативное общество „Kesk-Kala“, поставившее себе целью: обслуживать интересы рыбаков, главным образом Чудского и Псковского озер. Как нам известно, общество пользовалось благорасположением правительства и некоторых парламентских кругов. При открытии своих действий оно получило от правительства 3.000.000 мк. из сумм рыбацкого фонда. Для начала деятельности — сумма немаленькая. В последствии оно получало еще немалые суммы на развитие и поддержание дела.

Казалось, при наличии казенных средств в кассе можно было чего-то добиться и поставить дело на правильную ногу.

Однако, деятельность общества с самого начала приняла нездоровое направление и в результате неправильного и неумелого ведения дела, общество оказалось несостоятельным и в настоящий момент уже работает комиссия по ликвидации общества. Давно беспокоились рыбаки за свою судьбу и опасения их оказались не напрасными.

Общество „Kesk-Kala“ сумело набрать у доверчивых рыбаков на несколько миллионов гарантийных векселей, убеждая, что по этим векселям им, рыбакам, платить не придется. При этом, конечно, обещались всяческие блага: и дешевые сети, и хлеб, и рынок и т. д.

Теперь эти векселя оказались заложенными в банках. Общество „Kesk-Kala“ выкупить их не может. Следовательно, взыскивать по векселям будут с векселедателей, т. е. с Причудских и Печерских рыбаков, что грозит полнейшим разорением и одним и другим. Ликвидационная комиссия, учитывая это ужасное положение, обратилась в министерство земледелия с просьбой о сложении числащегося за обществом „Kesk-Kala“ долга.

Что предпримет в этом случае министерство земледелия, пока не известно, но я считаю, что Государственное собрание не может безразлично отнестись к этому факту. Дело в том, что основание общества „Kesk-Kala“ произошло при ближайшем участии некоторых групп парламента. При участии этих групп выдавались также и ссуды обществу. Правительство вынесло постановление о выдаче ссуд рыбакам чрез общество „Kesk-Kala“, минуя Народный Банк, чем также придало больший авторитет обществу.

Эти обстоятельства налагают на парламент ответственность: не допустить продажи с молотка рыбацкого имущества и побудить правительство к принятию соответствующих мер к безболезненной ликвидации общества, назначив для сего специальную комиссию из авторитетных и непричастных к делу лиц.

L. Johanson (stp) (korra kohta): Teen ettepaneku, läbirääkimised avada ühel järgmisel Riigikogu koosolekul. Põhjendan seda sellega, et rkl. Baranin'i poolt ettetoodud küsimus on väga tähtis, sest „Kesk-Kalast“ on siin ka varem kõneldud ühes riiklikkude summadega ja on ette toodud, kuidas „Kesk-Kala“ ostis kalu kokku ja laskis nad vette, kuid need kalad ei ujunud vastuvett vaid pärivett. (Naer.) Ja nüüd on ka „Kesk-Kala“ ise niisuguses seisukorras, et ta võib ujuda ainult pärivett. Ta on asjata summasid kulutanud, mis peaks Riigikogu huvitama, sest siin on tegemist riigi väljaminekutega ja riigi asjaajamisega. Täna ei saa läbirääkimisi sellepärast pidada, et see tuli nii ootamata ja ei ole kaasas kõiki andmeid, mis selleks tarvis on.

Juhataja **R. Penno**: (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on ettepanek vastu võetud.

8. Koosoleku lõpetamine ja Riigikogu järgmise koosoleku aja ja päevakorra määramine.

Rahaminister **A. Teetsov** (korra kohta): Teen ettepaneku, Riigikogu koosolek lõpetada ja määrata 15 minuti pärast uus koosolek, võttes päevakorda tulitikkude valmistamise ja müügi seadus —

II lugemisel.

See leping on tähtajast tingitud ja sellepärast on see tarvilik.

Juhataja **R. Penno**: Hääletamisele tuleb järgmise koosoleku määramine pävakorraga, mis ette pandud. (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on ettepanek vastu võetud.

Hääletamisele tuleb koosoleku lõpetamise küsimus. (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on ettepanek vastu võetud.

Lõpetan koosoleku.

Koosolek lõpeb kell 11.55 min.

Algkirjale alla kirjutanud:

Riigikogu abiesimees **R. Penno**.

Abisekretär **O. Liigand**.

